

grueles

Een uitgave van de stichting 'GRUELES' december 2009, 29e jaargang nr. 4

grueles

Een uitgave van de stichting 'GRUELES' december 2009, 29e jaargang nr. 4

Voorwoord

Onlangs maakte ik een wandeling door het Savelsbos. Hoe ik door dat bos in Eckelrade of Cadier & Keer kom, weet ik wel, net zoals ik weet waar de Daolekääomers liggen. De namen van veel andere mooie locaties in ons bos ken ik wel, maar ik weet niet waar ze liggen. Weet u bijvoorbeeld waar de Zoéren Drees ligt? Of de Sjoen Gröb? Sjtèibrik? De Pannef? Heel wat, vooral jongere, mensen kunnen deze plaatsen niet vinden. Of iets anders, waarom heet de Kampweg eigenlijk Kampweg? Nu hoeft dat niet per se te weten als je in Gronsveld of Rijckholt woont, maar interessant is het wel. Toen ik na die wandeling thuiskwam, ben ik meteen in de Diksjenèr gedoken. Daarin staat namelijk een lijst van Gronsveldse toponiemen, met daarbij een kaart. Van alle plaatsen die op die kaart staan, wordt geprobeerd te verklaren waar die naam vandaan komt. De kaart zit overigens los in de Diksjenèr, hopelijk heeft u ze nog. Gronsveldse toponiemen raden: misschien een leuk idee voor een quiz op Tweede Kerstdag (als u vol zit en alle familie weer heeft gezien). Ik noemde de Daolekääomers, u ongetwijfeld bekend. Als u vanuit Gronsveld naar Eckelrade gaat, komt u erlangs. Daar heb ik nu eens een mooie anekdote over: als kind ging ik zeer regelmatig met enkele ooms in het Savelsbos wandelen. Kleddere bij de Kiézelkoûjl, bovenop het plateau raden welke kerktoren bij welk dorp hoort, picknicken bij De Beuk. Op zekere avond zouden we de Daolekääomers ingaan. Ik had veel over deze groeven gehoord, maar was er nooit in geweest. Spannend dus. Samen met neef maakte ik me gereed om de grotten in te gaan: de rugzak, de knickerbocker en de wandelschoenen lagen klaar. Het beloofde een waar avontuur te worden, maar er was één nare bijkomstigheid: het stormde en onweerde. En onweer is niet mijn beste vriend. Maar goed, in de grotten waren we droog. Bij het binnengaan vertelden de ooms honderd-uit over de Daolekääomers: dat er toneelstukken werden opgevoerd, dat ze in de oorlog dienden als schuilplaats, en dat er veel 'daole' in de grotten huisden. Maar ze vertelden ook dat er een mythe bestond over de Blëkridder (blëk = blik). De geest van deze ridder zou nog steeds door de Daolekääomers dolen. We waren nogal goedgelovig, dus namen we het maar voor waar aan. Toen we een eind de Daolekääomers in waren, hoorden we ineens blikken rammelen. Onze ooms hadden ons ervan verzekerd dat we alleen in de groeve waren. Het gerammel verdween, dus wandelden we door. Maar na enkele tientallen meters hoorden we het weer, nu sterker. Neef en ik waren niet meer helemaal op ons gemak. En de 'noonke'? Die gaven daar een toneelstukje weg dat zijn

Bijschrift bij voor- en titelpagina

De Grenedeer. Symbool voor onze schutterij die in 1969 350 jaar bestond. Het bronzen monument werd gemaakt door de Maastrichtse beeldhouwer Zjêf Eymael.

weerga niet kent. Weer stilte, nog maar een stuk doorlopen. We begonnen steeds meer aan te dringen of het niet tijd werd om maar eens naar huis te gaan: het was al laat; we hadden het koud; Sesamstraat zou beginnen; moeders ongerust. Enfin, we wilden daar weg. Alsof het zo moest zijn, klonk het geratel van de blikken plots zo dichtbij, dat het leek alsof de Blëkridder om de volgende hoek stond. Het gerammel viel echter net samen met een donderslag van de betere soort. Dit was de druppel. Neef en ik wisten niet hoe snel we (schreeuwend) buiten moesten komen. De noonke hebben nog geprobeerd ons tegen te houden, maar we hadden het wel gehad met die Daolekäomers. Droét en noets mie truk!

De dag erna kwam de aap uit de mouw: de noonke hadden het hele zaakje van tevoren gepland. 's Middags hadden de grapjassen dunne, stevige touwtjes door de grotten gelegd. Op enkele plaatsen, verspreid over de Daolekäomers, hadden ze blikken aan die touwen vastgemaakt. Als ze dus aan een touwtje trokken, rammelden 50 meter verder de blikken. Van je familie moet je het hebben. Gemeen, maar tof, dat zoiets als kind met je wordt uitgehaald. Een anekdote om nooit te vergeten en er bovendien eentje die ik u niet wilde onthouden.

Goed, de loods is bijna gereed. In december zijn we verhuisd. Het is nóg meer de moeite van een bezoekje waard (tip voor het voorjaar). Ook wordt er weer een foto-avond door Grueles georganiseerd. Tijdens deze avond worden, onder het genot van een kop koffie, een stuk vlaai en een dröpke, oude foto's uit het archief van Grueles bekeken door de 'oudere' dorpsbewoners (tip voor een donkere winteravond). Doel van deze bijeenkomst is, behalve de gezelligheid uiteraard, om namen bij de personen op die oude foto's te krijgen, zodat latere generaties ook weten wie er op de foto's staan. Bovendien pikken we zo misschien nog wat echte Gronsveldse woorden op. De eerste avond was een succes, met dank aan de deelnemers. Dat er nog vele mogen volgen.

En zo zijn we alweer aan het eind van een jaar aanbeland. Ook nu, (tradiésie, altiéd zoe gewès), wens ik u alle goeds, geluk en gezondheid voor 2010. Geniet ervan, een jaar vliegt voorbij, voor je het weet vertel je anekdotes over je jeugd.

'nne Zaolege Kiësmis en e Zaolig Nejaor.

Maarten Heijnen

'ne Witte Kiësmis

Nao 'n idee van Godfried Bomans

't Haw 'ns 'nne maan dè Kiësmis terdèg woûw vere. 'r Hool e lödderke oét de sjeur en sjpon langs de plefoûng de roej pepêrre sjlyngers dy met e fèt altiéd gebruik wërde. Aon de laamp hoûng 'r èin van dy roej belle dy, opgevawwe, neet vëul oétmäoke, meh naoderhaand nog aordig mêtvalle. Daonao magkden 'r de taofel gerèid. 'r Haw daovuur orelaank, uüver dry weenkele verdejld, ién de ry gesjtaande, meh aal zaog noé daan oüch good oét. Nêven ekeren teleur sjtaok 'r e kiëtske aon oevans t'rs tien ién 'n does göls en klapde daonao ién z'n han. Z'n vrouw en z'n keender dy al dèn tiéd hawwe sjtoën waachte, kaome de kuiken ién. 'Nèi mer,' zaachte ze, 'dat haws te neet môtte doén.' Meh ömdat 'r 't toch gedoën haw goûnge ze bly zitte en waachde op wat koëme goûng.

'En noé goën v'r neet eleng sjmölle,' zaag de maan, 'v'r môtten oüch besèffe wat noé èigelik gebëurd ès.' En 'r loos vuur wie Maria en Jozef alle herberge aoflepe, meh nuurges wäor plaots. Meh 't keend woerd toch geboere, al wäor 't daan ién 'nne sjtaal. En doûw begöste ze te ète, want noé moch 't, al wäor daan oüch vëul èilend ién de wèrld. 'Loort', zaag de maan, 'zoe môs te Kiësmis vere, zoe huurt 't èigelik.' En dao-ién haw 'r geliék. En ze magkde zich koed uüver de meneer wie de herbergeers zich hawwe gedräoge, meh ja, dat wäor oüch twiedoézend jaor geliéje môs te deenke, zoe get kaom noé neet mie vuur. Op dat memeent woerd gebeld. De maan laag de bankëtsjtäof, dè 'r zjus aon z'nne moond braach, gesjaggerneerd weer op z'nne teleur. 'Dat ès noé oüch vervèlend', zaag 'r, 'dao ès altiéd get.' 'r Knöpde z'n servèt los, vègde de gruümele van z'n kneje en sjlôfde nao de vëurdëur.

Dao sjtoûng 'nne maan oppe sjtôp mêt 'nne bäord en lichblaw, klaor oüge. 'r Vroog of 'r ién 't sjop sjoûwele kôs want 't sjniejde zoe. 't Wäor naomelik 'nne witte Kiësmis, dat wäor ich gaans vergëte te zegke. De twee manslûi loorde zich e mént zjwiégend aon en doûw woerd d'n èine maan kelèrig. 'Oétgerèkend mêt de Kiësmis', zaag 'r, 'hèt 't geng aan-

der aovende?’ en ‘r goejde de duur hél achter zich toûw. Meh truk ién de kuûke kaom e vrèmp geveul uüver ‘m en de briosj sjmagkden ‘m neet. ‘Ich gaon nog ‘ns lore’, zaag ‘r, ‘dao ês get gebëurd, meh ich wèit neet wat.’ ‘r Leep truk nao de sjtôp en loorde nao de daansende sjnielökskes. Dao zaog ‘r de maan nog zjus d’n hook òm goën mêt ’n joûng vrouw nève zich dy e keend verwaachde.

‘r Leep hél nao d’n hook van de sjtraot en loorde nao alle kaante meh dao wäor gèine mènes mie te zién. De twie liêke waol ién de snie te zién opgelos. Want ‘t wäor, dat zaag ich al, ‘nne witte Kiësmis. Wie ‘r weer de käomer ién käom zaog ‘r gaans blèik oét en ién z’n oûge sjtoûnge traone. ‘Zek mer éffe niks’ zaag ‘r, ‘ ‘t ês de bys, dat gèit waol weer uüver.’

En dat wäor oûch zoe, m’r môt zich uüver dat soort dinger kênne heen zitte.

‘t Woerd nog ’n hil plezerig kiësfèt, ‘t wäor ién jaore neet zoe éch gewès. ‘t Blèf mer snieje, de gaanse naach doer, en zelfs ‘t keend woerd obbenoûts ién ‘nne sjtaal geboere.

Gilles Jaspars
Tek. Piet Orbons

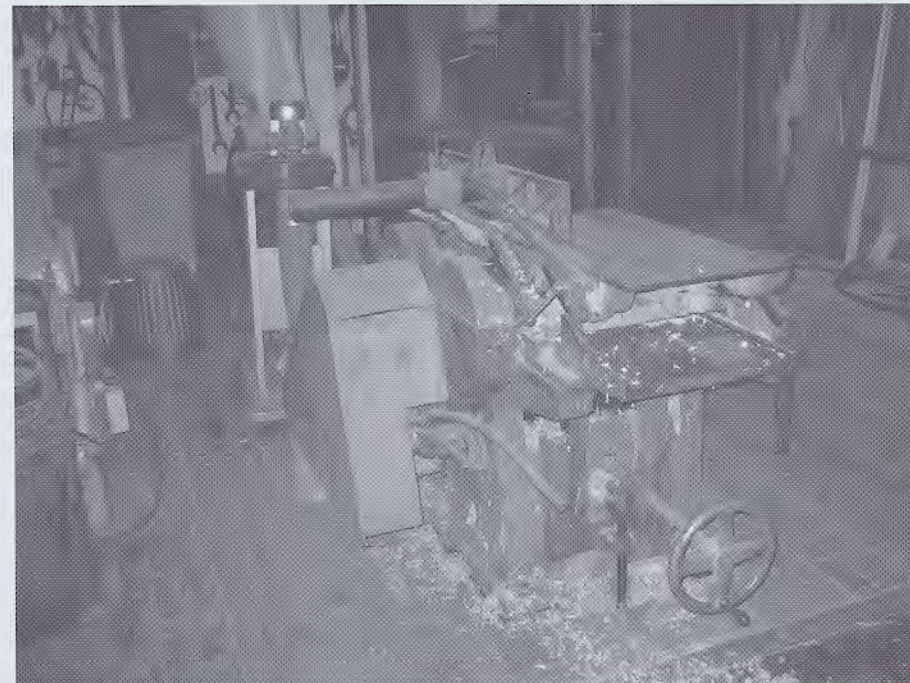
Nieuwe huisvesting

De oproep in het vorige nummer heeft gewerkt. Er hebben zich weer twee nieuwe medewerkers aangemeld bij de sectie Streekmuseum. Ger Aben en Habbo Veldman hebben inmiddels laten zien dat ze van grote waarde zijn en een welkome aanvulling zijn voor onze sectie. Door het vele werk dat moet worden verricht, is er besloten om ook op donderdagmiddagen de poorten aan de Oosterbroekweg open te zetten. Dus mochten er mensen zijn met twee rechterhanden die op donderdagmiddag een paar uurtjes tijd hebben, dan zijn ze van harte welkom.

*De medewerkers drinken al koffie in de nieuwe keuken
Achter v.l.n.r. Guus van Hooren, Lambert Damzo, Theo Op Heij, Wil de Wit,
Jozef Clairbois. Voor v.l.n.r. Theo Pinckaers, Jean Brouwers, Habbo Veldman
en Jo Segers.*

Het streven is nog altijd om de Grueles-activiteiten die in het klooster in Rijckholt plaatsvinden nog dit jaar te verhuizen naar de nieuwe loods. De huur in Rijckholt is per 1 januari 2010 in elk geval opgezegd. De huidige werkplaats wordt in haar geheel verplaatst. Dat wordt nog een karwei omdat er veel loodzware machines verplaatst moeten worden. De nieuwe loods wordt thans al in gereedheid gebracht voor deze verhuizing.

Vandiktebank.

Keenderdäog

Op vrijdagmiddag 25 september hebben de kinderen van de groepen 7 en 8 van de basisschool deelgenomen aan de jaarlijkse Grueles Keenderdäog. De kinderen moesten op deze middag in groepen opdrachten uitvoeren, waardoor ze een beeld kregen van de activiteiten van de diverse secties van Grueles. Dit jaar was een wandeling door Gronsveld uitgezet langs zeven posten waar de opdrachten werden uitgevoerd. Zo moesten de kinderen: enkele vogels herkennen, de juiste zaag bij het juiste materiaal kiezen, hun kennis van het Gronsveldse dialect en de Gronsveldse historie opfrissen, oude foto's herkennen, paddenstoelen

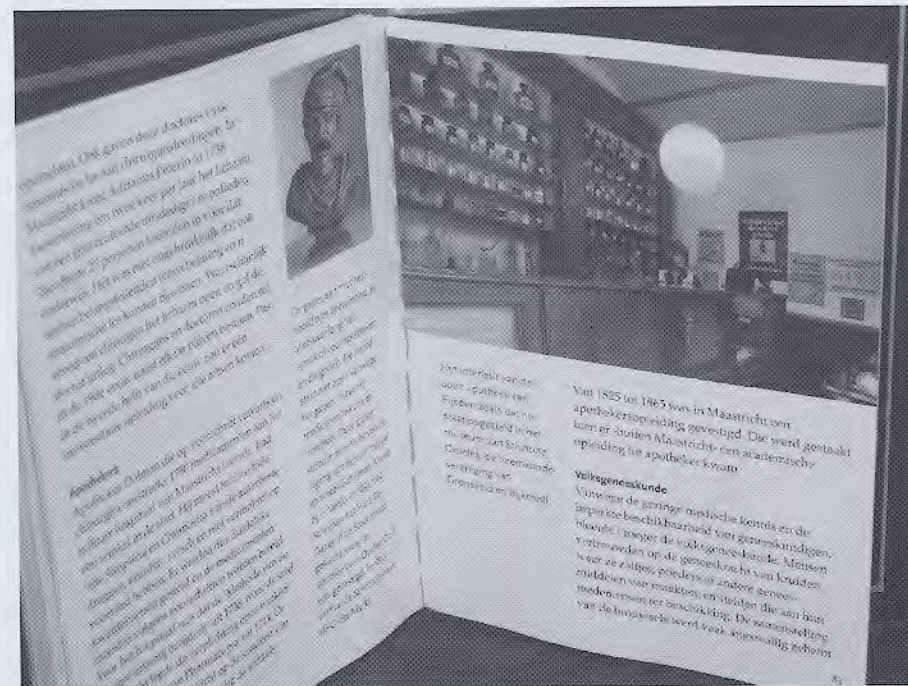
determineren en natuurlijke materialen op het gevoel herkennen. De kinderen waren erg enthousiast. Na afloop ontving elk kind een aardigheidje als aandenken aan de leuke middag. Bij de vraag na afloop wie er later medewerker van Grueles wilde worden, werden er veel vingers opgestoken. De datum voor de volgende Grueles Keenderdäög is vrijdag 24 september 2010. Wij kijken er naar uit.

Pim van de Weerd is spelleider in de paddenstoelenquiz met v.l.n.r. Rud Heijnen, Carmen Loyson, Joost Jans, Marijn Habets.

Boekje

De sectie Streekmuseum heeft medewerking verleend aan de totstandkoming van deel 17 van de serie boekjes “De kleine geschiedenis van Limburg” die onder auspiciën van het Regionaal Historisch Centrum Limburg worden uitgegeven. In het boekje, dat vooral gaat over ziekte en gezondheid, is een foto van “onze” apotheek opgenomen, zoals die in ons museum geplaatst is. Zoals bekend betreft het de apotheek van de beroemde professor dr. Dubois uit Eijsden. Deze apotheek werd nog als zodanig gebruikt door dokter Pinckaers uit Eijsden.

Prijsvraag

In het vorige nummer stond een piespot afgebeeld. Dat was natuurlijk niet zo moeilijk te zien. Wellicht omdat de Groëselder Diksjenèr geen woorden bevat die in het Nederlands hetzelfde zijn, waren er weinig inzendingen. Wel staan er onder het woord ‘pot’ twee uitdrukkingen die de strenge doch rechtvaardige jury akkoord heeft bevonden: ‘De kênns mich de pot op’ en ‘Nëve de pot pisse’.

Van Lène Waber uit Berg en Terblijt kregen we een brief met het volgende spreekwoord: ‘Dat ês ién de pispot gewase en aon de kachel gedruug.’ Lène meldt dat haar moeder dit spreekwoord gebruikte in het geval iemand kleren droeg die niet al te schoon waren. Lène is ook de gelukkige winnares. Zij mag iemand blij maken met een jaarabonnement op ons periodiek. Daarnaast verwerft ze natuurlijk eeuwige roem, want het door haar aangemelde spreekwoord is aan de webmaster doorgegeven en zal worden opgenomen in de digitale diksjenèr: www.woordenboek.gronsveld.com.

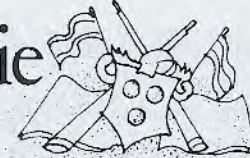
De nieuwe opgave is weer eens gemakkelijk. Welk spreekwoord hoort bij de onderstaande afbeelding?

Voor de winnaar ligt deze keer een andere prijs klaar. Om in stijl van het getoonde voorwerp te blijven: een houten puzzel.

Inzendingen naar Frans van de Weerd, Rijksweg 153a, 6247 AD Gronsveld of fransvandeweerd@home.nl.

Historie

In het vorig periodiek hebt u kunnen lezen dat een groep slotzusters Dominicanessen begin vorige eeuw vanuit Frankrijk naar Herk-de-Stad (B) waren gevlucht. Toen hun onderkomen daar niet meer voldeed, bouwden ze een nieuw klooster in Rijckholt, waar ze kort voor Kerstmis 1912 introkken. In dit klooster, Val Sainte Marie genaamd, traden ook een aantal jonge vrouwen van Gronsveld en Rijckholt in.

Het zustersklooster van Rijckholt (deel 2)

Problemen binnen het klooster

Dat zich binnen de muren van het klooster van de zusters Dominicanessen in Rijckholt ook een aantal zaken hebben afgespeeld die voor de betreffende personen niet zo'n prettige gevolgen hadden, blijkt uit een aantal brieven die in september/oktober 1920 aan de bisschop van Roermond werden geschreven. Helaas is de correspondentie niet compleet, zodat we niet weten wat er zich destijds exact heeft afgespeeld.

De eerste zaak gaat over een zekere zuster Marie de l'Enfant Jésus. De bisschop van Aire-en-Dax uit Landes in Frankrijk schreef aan de bisschop van Roermond dat zij in de omgeving van Dax rondliep in het habijt van de zusters Dominicanessen. Hij verzocht de bisschop aan de overste van Rijckholt te vragen genoemde zuster te laten terugkeren in haar klooster.

Uit het antwoord van de overste blijkt dat deze van mening was dat zuster Marie de l'Enfant Jésus niet meer tot haar orde behoorde. Deze zuster had in 1902 of 1903 om gezondheidsredenen de klooster-gemeenschap verlaten en daarna enige tijd bij haar familie gewoond. Daarna vroeg ze om terug te mogen keren in het klooster. Er hebben zich toen echter problemen voorgedaan, waarvan de overste de details niet meer wist, omdat ze toen geen overste was. Zuster Marie de l'Enfant

Jésus was vervolgens ingetreden in het klooster van het H. Kruis. Enkele jaren later maakte zij deel uit van een groep die het klooster van het H. Kruis verliet om in België een eigen kloostergemeenschap te stichten. Deze gemeenschap was echter tijdens de oorlog uit elkaar geraakt. Volgens haar had de zuster dus laatstelijk deel uitgemaakt van de kloostergemeenschap van het H. Kruis en zouden deze zusters haar moeten opnemen.

De tweede zaak betreft zuster Marie Jeanne du Saint Sacrement. Uit haar uitgebreide brief aan de bisschop blijkt dat er sedert haar verplichte vertrek uit het klooster Val Sainte Marie in Rijckholt al vele jaren sprake was van een groot menselijk drama. Volgens haar waren de problemen al in 1892 begonnen. Het uiteindelijke gevolg was dat zij op grond van zeer ernstige redenen (tussen 1914 en 1916) het klooster in Rijckholt had moeten verlaten. Haar biechtvader, pater Barnabé Augier, de latere overste van het patersklooster, was volgens haar de kwade genius. Hij was het die het zo had gedirigeerd, terwijl hij wist van haar psychologische problemen, die bovendien tegen haar gebruikt werden.

De laatste vier jaar had haar lijden een toppunt bereikt, ze was zowel geestelijk als lichamelijk totaal verlamd, ze leidde een leven van een martelaar en had al drie keer haar religieuze leven vaarwel moeten zeggen. Ze verbleef ruim twee jaar in een half-religieuze inrichting in Frankrijk, die geleid werd door zusters van een andere orde. Ze leidde daar geen religieus maar een wereldlijk leven. Ze kon daar niet langer blijven. Haar gelofte van kuisheid was het voornaamste punt van alle obsessies. “Cette épreuve peut me faire commetre des fautes graves, sinon mortelles. Insensiblement me conduit à une cause finale.” (“Deze beproeving zou me ernstige fouten, zelfs doodzonden, kunnen doen begaan. Dit zou allengs tot mijn einde leiden.”)

In februari had ze moeder-overste al laten weten dat ze besloten had zich terug te trekken in een Frans klooster. Op aanraden van een pater Dominicaan had ze daar echter mee gewacht. Onlangs had de overste haar geschreven dat zij voor de religieuzen van Rijckholt nuttiger zou zijn in de inrichting waar ze verbleef, dan in het klooster te Rijckholt. Hieruit concludeerde ze dat de kloostergemeenschap van Rijckholt niet meer in haar was geïnteresseerd en daarom had ze besloten een andere religieuze bestemming te zoeken. Hiervoor vroeg ze toestemming aan de bisschop. Bij weigering zou ze zich genoodzaakt zien om ontheffing van haar geloften te vragen.

*Het kasteel annex klooster La Gobinière in Orvault (Fr) bij Nantes.
Staan links zuster Maria Catharina Piters en zuster Maria Vincentia Piters.*

Vertrek uit Rijckholt

Nadat de omstandigheden in Frankrijk waren verbeterd, werd medio 1923 het klooster in Rijckholt verkocht en zijn de Franse zusters naar hun vaderland teruggekeerd. De laatsten die het klooster in Rijckholt begin augustus 1923 verlieten waren de portierster Maria Agnes Paquay van Eijsden en het dienstmeisje Marie Euphranie Josephine Saint Remi van Dalhem. Zij zijn niet naar Frankrijk vertrokken, maar gingen in Eijsden wonen.

Behalve de reeds genoemde witte marmeren plaat op het kerkhof, bevindt zich in het klooster, in de gang achter de voordeur, een witte steen met het jaartal 1912, het jaar van de bouw van het klooster. Verder herinnert in het oude klooster en de tuin niets meer aan het verblijf van de Franse zusters.

Volgens het bevolkingsregister van de voormalige gemeente Rijckholt zijn 34 slotzusters medio 1923 naar Nantes in Frankrijk vertrokken. Ze hadden in de gemeente Orvault, vlak bij de stad Nantes, in het arrondissement Nantes, het mooie kasteel La Gobinière gekocht. Dit kasteel werd door hen verbouwd tot slotklooster: op de begane grond werd een

kapel ingericht en het hek werd gesloten. Hier verbleven zij tot 1951. Aangezien ze de onderhoudskosten niet meer konden opbrengen, waren ze gedwongen het klooster te verkopen aan een andere Franse zusterorde.

De nog in leven zijnde oud-dorpsgenoten kregen daarna toestemming om naar Nederland terug te keren om zich in het slotklooster Mariënthel van de zusters Dominicanessen in Venlo te vestigen. Zuster Hessels is niet teruggekeerd, zij moet dus in Frankrijk zijn overleden. De zusters Deliège, Gorissen, Piters (2x), Stevens en Willigers woonden daarna nog vele jaren in het slotklooster in Venlo. Uit de verhalen van hun familieleden blijkt dat zij hen daar regelmatig hebben bezocht. De zusters zaten daar achter de tralies. Er was een doorgeefluik, zodat de bezoekers hun meegebrachte spullen konden achterlaten. De meeste zusters hebben

ook een enkele keer hun geboortedorp bezocht. Monique Martens-Willigers kan zich nog herinneren dat men doodsangsten uitstond toen haar tante in 1960 in Gronsveld op bezoek was. Als zij familie/vrienden ging bezoeken in het dorp, stak ze zonder uit te kijken de Rijksweg over, omdat ze helemaal niet gewend was aan verkeer.

Als gevolg van de uitkomsten van Vaticanum II, waardoor de modernisering van de Kerk gestalte kreeg, kwam omstreeks 1970 een einde aan het bestaan van slotkloosters. De regels werden minder streng, de tralies verdwenen en de contacten met de buitenwereld werden aanmerkelijk versoepeld. Voor veel (oudere) slotzusters was dit een moeilijke periode. Zo schreef zuster Marie du Rosaire Stevens in 1970 aan Lena Doyen-Gilissen in Rijckholt dat ze in Mariënthel een moeilijke tijd doormaakte en dat de veranderingen niet goed waren voor het kloosterleven. Het ergste vond ze dat er geen slot meer was. Ze mocht

er niet te veel over schrijven, maar zij deelde wel mee dat inmiddels vier van de beste en geleerdste zusters waren uitgetreden. Onze oud-dorpsgenoten zijn uiteindelijk allemaal tussen 1965 en 1990 in het klooster overleden en in Venlo begraven.

Zusters onder de Bogen - Huize Immaculata

Het klooster met tuin werd in juni 1923 voor 30.000 gulden verkocht aan de "Geestelijke Vereniging van Liefdezusters" gevestigd te Maastricht, zijnde de Congregatie van de liefdezusters van de H. Carolus Borromeus (Zusters onder de Bogen). Het klooster kreeg toen de naam: Huize Immaculata. Deze congregatie is in 1837 door Elisabeth Gruyters gesticht. Het primaire doel van deze congregatie is het verplegen van zieken en zwakken en verder het geven van onderwijs en jeugdzorg. Nadat de kapel werd verrijkt met een nieuw altaar, namen op 1 september 1923 de eerste liefdezusters er hun intrek. De kapel en het klooster werden op 19 oktober 1923 ingewijd door mgr. Wouters, de deken van Maastricht. Hij werd hierbij geassisteerd door enkele Franse paters Dominicanen, die de geestelijke verzorging van de zusters op zich hadden genomen en er dagelijks een H. Mis zouden lezen.

De zusters en de dorpsgemeenschap

Na de komst van de Zusters onder de Bogen was het klooster niet langer afgesloten. Een aantal dorpsgenoten verdiende er zelfs de kost. De liefdezusters vervulden een belangrijke rol in de Rijckholtse en Gronsveldse gemeenschap. Vooral op het gebied van de ziekenzorg en het onderwijs waren ze van groot belang. Heel wat dorpsgenoten zullen zich ongetwijfeld "de zuster van het Groene Kruis" nog wel herinneren of ze hebben bij de zusters op de 'bewaarsjaol' in de klas gezeten. De zusters namen ook deel aan het culturele leven in Rijckholt en Gronsveld. Zo werden tot voor kort met carnaval de Sjnuffelère en tijdens de Grote Bronk de harmonie en de schutterij er allerhartelijkst ontvangen.

Heel wat jonge jongens van Rijckholt kwamen in het zustersklooster om er de H. Mis te dienen. In de jaren vijftig-zestig waren twee groepen misdienaars: één van de paters en één van de zusters. Zonodig gingen de misdienaars van de paters ook naar de zusters en omgekeerd. De misdienaars van de zusters hadden het voordeel dat zij na de H. Mis daar mochten ontbijten en naderhand ontvingen ze zelfs een geringe financiële vergoeding.

1960. Huize Immaculata met aanbouw, daarachter huize St.-Jozef.

De misdienaars maakten destijds eenmaal per jaar, samen met de zangers van het kinderkoor (van pater Peter), gezamenlijk een uitstapje. Begin jaren zestig zijn ze tweemaal naar de Ruhrsee (Heimach, Schmidt) in Duitsland geweest. De organisatie van deze uitstapjes was in handen van de paters. Met de zusters was afgesproken dat zij daar jaarlijks een financiële bijdrage aan zouden leveren. Deze afspraak werd echter niet altijd naar tevredenheid van de paters nagekomen. Zo kan Willy Olislagers zich nog goed herinneren dat hij er op uit werd gestuurd om bij de zusters de enveloppe met de jaarlijkse bijdrage te gaan halen. Nadat rector Teeuwen bij Willy's terugkeer kennis nam van de in zijn ogen te geringe inhoud, nam hij direct telefonisch contact op met de betreffende zuster. Wat Willy toen hoorde, was niet voor zijn oren bestemd maar het resultaat was dat hij terug moest om een nieuwe enveloppe op te halen.

Twee Rijckholtse gezusters, dochters van Johannes Hubertus Schrijnemaekers en Maria Ida Boheur ("Megritsje") zijn bij deze orde ingetreden: zuster Bartholomeo Schrijnemaekers, geboren 4 november 1912, en zuster Antona Schrijnemaekers, geboren 28 februari 1928. Zuster Antona was jarenlang kleuterleidster in Gronsveld. Ze zijn beiden in februari 1980 overleden.

Jezus - Maria - Jozef
Dominicus - Martha.

Dankbare herinnering aan onze beminde

ZUSTER MARIA MARTHA

Maria Deliége

Moniale in de Orde van St. Dominicus.

Geboren te Gronsveld 26 december 1898
Geprofest te Ryckholt 2 februari 1923
Overleden te Heeswijk 6 december 1990
Begraven te Berg en Dal 10 december 1990

Voordat Zr. Martha in 1954 bij ons kwam in Venlo, had ze al een heel leven achter de rug.

Geboren in Gronsveld was ze in Ryckholt ingetreden bij de Franse Monialen aldaar. Na korte tijd gingen deze zusters weer terug naar Frankrijk en gingen de zes Nederlandse zusters die intussen bij haar waren ingetreden, met haar mee. Na ongeveer 30 jaar in Nantes te zijn geweest werd het klooster daar opgeheven en vroegen de zes Nederlandse zusters om opname bij ons in Venlo. Dat gebeurde.

Zuster Martha heeft haar hele leven hard gewerkt, zolang ze het kon. Daar zal ze ook haar naam wel aan te danken hebben. Ze werkte bij ons in de tuin en in de wasserij, ze waste de zware habijten van de paters en vouwde de was. Ze was muzikaal, ze zong graag, vooral: "Waar in het bronsgroen eikenhout". Haar laatste jaren bracht ze door in Cunera in Heeswijk. Het werd steeds moeilijker contact met haar te krijgen, maar een lach kon er altijd nog wel af. Nu is ze volledig tot rust gekomen en mag ze God aanschouwen op wie zij altijd haar hoop gewestigd had. Dat zij ruste in vrede.

Voor Uw medeleven en belangstelling danken wij U van harte.

Monialen Dominicanessen van Mariadal
Familie Deliége.

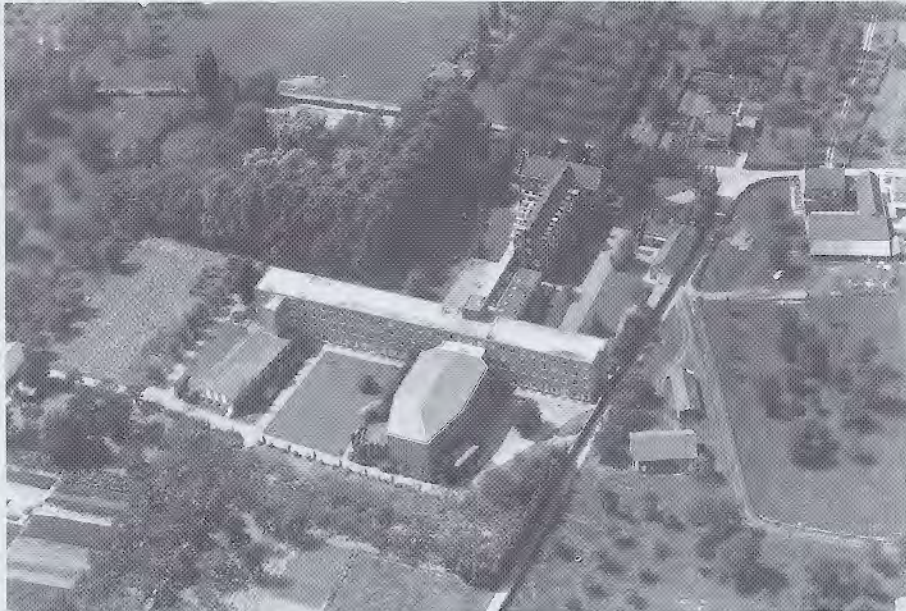
Berg en Dal, 10 december 1990.

Uitbreiding / verbouwing klooster

Het klooster van Rijckholt was in principe aangekocht om als rust- en herstellingsoord te dienen voor zwakke en zieke zusters. Het voormalige slotklooster werd hiervoor in de loop der jaren behoorlijk uitgebreid, verbouwd en aangepast. In 1937 verleende de gemeente Rijckholt een vergunning voor de aanbouw van een nieuwe eet-, zieken- en slaapzaal. Na de verbouwing gaven de frissere ziekenkamers met grote ramen uitzicht op een heerlijke tuin. De lange gang, waaraan de vertrekken van de zieken lagen, gaf door een grote deur toegang tot het priesterkoor in

de kapel, zodat ook de zieken die bedlegerig waren, de H. Mis en het Lof konden volgen. Aan de zuidzijde werd een waranda gebouwd die als sanatorium werd ingericht. Dit kon 's nachts zodanig worden afgesloten dat de longpatiënten ook dan van de frisse buitenlucht konden profiteren.

Eind jaren vijftig kreeg de congregatie behoefte aan een tehuis waar de oudere zusters hun laatste levensjaren konden doorbrengen. Daar het bestaande klooster niet aan de eisen voor een bejaardentehuis voldeed en het daar bovendien veel te klein voor was, werd besloten een nieuwe vleugel met kapel te bouwen: Huize St.-Jozef. Dit gebouw werd op 23 april 1960 door deken Hoogers van Gronsveld in tegenwoordigheid van rector Teeuwen en pater Terstegen van Rijckholt ingezegend. Enkele dagen later droeg pater Terstegen de eerste H. Mis op in de prachtige nieuwe kapel. Bijna anderhalf jaar later, op 23 september 1961, vond de officiële kerkconsecratie plaats door mgr. Moors, de bisschop van Roermond. Dit verzorgingstehuis telde toen al ruim 120 bejaarde en invalide bewoners. Het was het eerste kloosterverzorgingstehuis van Nederland. Begin jaren tachtig werd het oude zustersklooster voor het laatst verbouwd/aangepast en het werd in de jaren daarna steeds minder gebruikt.

1980. Luchtfoto van het gehele kloostercomplex.

Verkoop klooster

Op 31 december 2002 hebben de Zusters onder de Bogen het, op dat moment al niet meer in gebruik zijnde, oude zustersklooster Immaculata samen met de overige gebouwen verkocht aan Woningstichting Servatius te Maastricht. Het oude zustersklooster staat op dit moment nog steeds leeg. Woningstichting Servatius deelde desgevraagd mede dat er nog geen concrete plannen zijn, "deze worden momenteel in de vorm van haalbaarheidsstudies bestudeerd".

Wij hopen dat voor het oude klooster alsnog een nieuwe bestemming wordt gevonden, zodat het niet hoeft te worden afgebroken. Huize Immaculata behoort, evenals de kerk, tot het erfgoed van de Rijckholtse gemeenschap en dient zo mogelijk behouden te blijven voor ons nageslacht als herinnering aan het oude Roomse kloosterleven in Rijckholt.

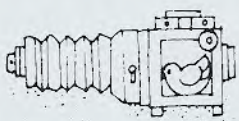
Léon Olislagers

Jo Purnot

Dit artikel is tot stand gekomen met medewerking en informatie van onder meer enkele leden van de Erfgoedcommissie van Herk-de-Stad (B), familieleden van de Franse zusters Dominicanessen, zuster Blanda Lases en de heer F. Pijpers van de Zusters onder de Bogen en zuster Tarcisia Vermeulen van de zusters Dominicanessen in Venlo.

Bronnen:

- Archief Herk-de-Stad;
- Archief gemeente Rijckholt;
- Bisschoppelijk Archief Roermond 1840 -1940;
- Notarieel archief.

1948. Onder de poort van voormalig café de Keizer. V.l.n.r. Sjarel Jaspars, Zjeng Jacobs (van d'n Haos), Zjêf Schrijnemaekers (van de Kyzer). Kan iemand nog iets vertellen over 'Handboog Schutterij de Keizer'? Reacties naar Frans Bernards, Rijksweg 99 of frans.bernards@hetnet.nl.

1970. Sinterklaas in de Blokhut. Staand v.l.n.r. Kapelaan Jan Thijssen, Nétteke Pasmans (Goessen), Sinterklaos Jean Houten, ? Fonteijn, Gerthie Thijssen, Ini Dassen (Vaessens), Trùija Cilissen (Aarts).

Zjeng van Colla Wassenaar bespeelt zijn kwetsjbul in Dancing de Molen.

Gelegenheidsorkest, samengesteld uit leden van de Harmonie tijdens de kampioenswedstrijd van SCG in 1982.

1. Maurice van Leeuwen, 2. Lucien van den Boorn, 3. Roel van den Boorn, 4. Guido Spronck, 5 ? van den Boorn, 6. Roland van Hooren, 7. Eric Goessens, 8. Jo Dodemont, 9. Jan Goessens, 10. Han Tillie, 11. Patrick Herben, 12. Herman Smeets, 13. Eric Jansen.

Dat onze vorige 'ateröm', Harmonieweg 3, als bouwjaar 1926 heeft, had waarschijnlijk niemand gedacht toen hij de foto bekeek. Van de voorkant kun je dat echter goed zien.

Davina en Jeroen Hacquier wonen hier samen met hun dochter Juliën. Jeroen werd in oktober 2002 de eigenaar van dit huis. Hij begon meteen met een grote verbouwing. Op de vier buitenmuren, het dak en de zolderverdieping na, werd alles gesloopt. Nadat hij Davina in 2003 had ontmoet op de kasteelfeesten in Mheer, stond hij er ook niet meer alleen voor. Het motto van Jeroen, meubelmaker van zijn vak is: "Oude huizen moet je zoveel mogelijk oud houden." De oude houten ramen en deuren werden door nieuwe, weer houten, exemplaren vervangen. De voorgevel werd opnieuw gevoegd, de oversteek werd gerestaureerd en de kardoezen (de dragende balkjes van de dakgoot) kregen een nieuwe verflaag.

De "uüvergroetvajer en -môjer" van Jeroen (Frans Bekx en Henriëtte Hessels) hadden een bakkerij "oonder aon de Sjnuydersjtèg" (Hennemettenstraat 18) waar ze ook woonden. Ze bouwden in 1926 Harmonieweg 1 en 3 (twee onder een kap) en in 1929 Harmonieweg 7. De hardstenen hoek- en sluitstenen boven de ramen en de voordeur zijn kenmerkend voor de huizen die Frans Bekx liet bouwen. Harmonieweg 7 werd samen met het huis van Bèr Klinkenberg (nr. 9) gebouwd. Deze woningen zijn elkaars spiegelbeeld, maar het huis van Klinkenberg heeft geen hardsteen.

Frans en Henriëtte kregen een dochter Lisa die in 1941 trouwde met Bèr Hacquier. Ze gingen wonen op Harmonieweg 7. In 1968 kreeg hun zoon Lambert het huis en hij verbouwde het. In 1969 trouwde hij met Els

Caelen en zij betrokken dit huis. Zij kregen twee zonen: Raymond en Jeroen. Lambert overleed op 26 februari 1978.

Lisa en Bèr gingen in 1968 wonen op nr. 3. Bèr overleed in 1997 en Lisa bleef er nog wonen tot 2002. Toen kreeg Jeroen het huis en er ging voor hem een wens in vervulling. Hij was al van jongs af aan kind aan huis bij Lisa en Bèr. Als 'koejoûng kaom 'r al bekaans neet tot bié hön vuur de noon te ète.' Opa Bèr wachtte hem op 'aon 't breer' en zei: "Joûng, kom mer bié ôs értesop en viës broed etë." Toen al zei Jeroen: 'Opa, ién dit hoés zoûw ich altiéd wêlle woene.'

De volgende achterom is zondermeer 'epäort' te noemen. De voorgevel is naar mijn mening uniek in ons dorp. Verder wil ik er nu niets over kwijt.

Sjef Caris

Rariteiten 2009

Deze zomer kwamen berichten in de media dat lieveheersbeestjes een ware plaag vormden in Nederland en België. Nota bene het symbool van de strijd tegen het zinloos geweld en het knuffeldiertje onder de insecten, vormde een plaag in onze contreien. Deze gestippelde “plaaggeesten” zijn niet op natuurlijke wijze hier beland, maar het zijn uit China geïmporteerde exemplaren die zich explosief hebben vermeerderd. Hun aantal is niet te schatten, maar het aantal inwoners van China valt erbij in het niet. In de land- en tuinbouw zoekt men voortdurend naar methoden om de schadelijke bladluis op biologische wijze te bestrijden. Geen chemische producten die het milieu belasten, maar natuurlijke vijanden moeten oplossing brengen. De fruittelers hebben het lieveheersbeestje “ingezet” omdat de bladluizen hun hoofdvoedsel vormen. Alleen hun aanpassingsvermogen heeft men danig onderschat.

De uitheemse soort betreft het “Veelkleurig Aziatisch Lieveheersbeestje” (*Harmonia axyridis*). In tegenstelling tot de inheemse soorten zijn de Aziaten er in een grote diversiteit. Ze zijn pas enkele jaren in ons land maar voelen zich hier erg op hun gemak. Deze soort heeft de gewoonte om in grote groepen te overwinteren, vaak in woningen en andere door de mens gebruikte gebouwen. Er zijn waarnemingen van enkele honderden exemplaren in één vertrek. Zij kruipen in groepjes bijeen, meestal aan de binnenzijde van een buitenmuur. Ook in “de Beuk” zijn de insecten massaal ingetrokken om te overwinteren.

Schadelijk zijn de lieveheersbeestjes niet, dus van een plaag mag je eigenlijk niet spreken. Ze kunnen wel overlast bezorgen vanwege hun onaangename geur of wanneer ze door de kamer gaan vliegen of lopen. Steken doen ze zeker niet, maar er zijn enkele meldingen van mensen die door lieveheersbeestjes zijn ‘gebeten’. Als ze worden verstoord, scheiden ze een geel-oranje vloeistof af (bloeden), die vlekken kan achterlaten. Niet alleen de lieveheersbeestjes vormden dit jaar een plaag; Nederland ging ook gebukt onder een wespemplaag. Volgens de biologen vlogen er dit jaar 210 miljoen meer van die geel-zwarte insecten rond dan normaal. Alleen al in de gemeente Breda kwamen er 870 meldingen binnen van

Ontelbaar veel Aziatische lieveheersbeestjes aan de binnenkant van de voordeur van de Beuk.

wespennesten in en om woningen. Vooral door de warme en droge maanden maart en april hebben veel koninginnen, en dus ook eitjes, de zomer gehaald.

De “werksters” krijgen normaal gesproken van de larven een zoetstof als beloning voor het brengen van voedsel. Als het eieren leggen is gestopt en het aantal larven in het nest afneemt, gaan de werksters elders op zoek naar allerlei zoetstoffen. Dit vindt zijn hoogtepunt in de maanden juli

en augustus. De wespen zijn vooral dol op cola, cocktails, ijsjes en andere zoete versnaperingen die wij graag op een zonnig terras nuttigen. Van bijen hebben we veel minder last omdat deze insecten op zoek gaan naar de zoete nectar in bloemen om honing te produceren. Daarnaast zijn wespen veel agressiever dan bijen en, helaas zou ik zeggen, hebben hun angels geen ‘weerhaakjes’,

waardoor wespen herhaaldelijk kunnen steken. In 2009 was er nog een invasie (geen plaag). In het voorjaar kwamen extreem veel meldingen binnen van de distelvlinder (*Vanessa cardui*). Volgens de geleerden ruim 12 maal het aantal dat in 2008 ons land bezocht. De distelvlinder is een vrij algemene trekvlinder, die niet in Nederland overwintert. In het voorjaar arriveren deze prachtige vlinders vanuit tropisch Afrika in onze contreien. In september gaat de lange reis dan weer naar het zuiden. In de zomermaanden treffen we de

distelvlinders hoofdzakelijk aan op hun 'voedselplanten': de speerdistel, kleine klis ("klet" ién 't Groésels), grote brandnetel ("niétel") en kaasjeskruid ("kattekiézekroéd"). Distelvlinders zijn snel en krachtig vliegende, grote, oranjebruin-gevlekte vlinders met vrij puntige voorvleugels.

Pim van de Weerd
Tek. Ina van de Weerd

Zwarte wouw (*Milvus Migrans*)

De zwarte wouw is een roofvogel en behoort tot de familie van haviken en arenden. De zwarte wouw is een stiekemer; broedt hij nu wel of niet in Nederland? Elk jaar worden de geruchten sterker en hangen er tot ver in de zomer "verdachte" zwarte wouwen rond, maar een nest wordt eigenlijk nooit gevonden. Het enige en laatste zekere broedgeval met een uitgevlogen jong was in 1996 bij Deventer. In 2000 werd er nog wel een poging gewaagd bij Doesburg, maar dat nest mislukte in de eileg-fase. Het blijft voor vogelaars opletten geblazen.

Zó was het, tot deze zomer. Toen kwam het bericht dat op de Pieterplas (bie Köbbes) zwarte wouwen met succes twee jongen hebben grootgebracht. Het gaat hier dus om het tweede geslaagde broedgeval in Nederland! De zwarte wouwen hebben gebroed op een eiland en waren zo verzekerd van de nodige rust. De zwarte wouw is voornamelijk een aaseter met een voorliefde voor dode vis. De nabijheid van water ligt dan ook voor de hand. Ook zoekt de zwarte wouw zijn kostje soms in de directe nabijheid van mensen. Deze zomer is dan ook door diverse

bewoners van Gronsveld melding gemaakt van deze bijzondere roofvogel zonder dat zij wisten om welke soort het ging. De meldingen varieerden van havik tot rode wouw. De jongen werden voor het uitvliegen geringd. Nu overwinteren ze ten zuiden van de Sahara en het is te hopen dat ze, samen met de oudervogels, het volgend voorjaar weer gezond en wel terugkeren.

Eikelmuisen

Aan de aanwezigheid van eikelmuisen in het Savelsbos is de laatste jaren veel aandacht besteed. Dat ze er nog waren, dat was bekend, maar er was ernstige twijfel over de levensvatbaarheid van de groep of groepjes, omdat de geschatte aantallen zeer klein waren. Het plaatsen van haarvallen en nestkasten in geschikte biotopen bracht niet veel licht in de duisternis. Slechts een enkele keer werd een eikelmuis in een nestkast waargenomen. Met name door intensief speurwerk van Jean Creuwels (IVN Eijsden) werd vorig jaar al aangetoond dat eikelmuisen met succes jongen in de opgehangen nestkastjes grootbrachten. Om verder meer inzicht te krijgen in de verspreiding en biotoopkeuze van de eikelmuis werden er in juli door de Zoogdiervereniging een drietal exemplaren gevangen en voorzien van een zendertje. Biologen kunnen ze nu 24 uur per dag volgen en proberen te achterhalen hoe en waar deze zeer zeldzame diertjes leven.

Tot nu toe blijkt uit het onderzoek dat de gezenderde eikelmuisen zich vooral bevinden in bosranden met veel ondergroei, en zich verplaatsen langs graften en houtwallen. Opvallend is ook dat eikelmuisen zich veel ophouden in kersenboomgaarden aan de rand van het bos. Ze eten de kersen die op de grond gevallen zijn.

Ook dit jaar zijn alle nestkasten weer zeer regelmatig door Jean Creuwels gecontroleerd. In augustus heb ik Jean éénmaal aan het werk gezien en had toen het geluk dat hij me een nestkast kon tonen met daarin een vrouwtje eikelmuis met zes, bijna volwassen, jongen! Enkele dagen later, toen ik op een boswandeling weer in de buurt van die nestkast kwam, heb ik nog eens in het kastje gekeken: de nestkast was leeg. Ook het nestmateriaal was verdwenen. Het is bekend dat eikelmuisen

zich met kroost en al regelmatig verplaatsen, dus aangenomen mag worden dat ook deze familie elders haar heil heeft gezocht. Niet ver van deze kast trof ik even later in een andere kast twee volwassen exemplaren aan. Later hoorde ik van Jean dat er nog meer kasten met jongen zijn aangetroffen. Voorzichtig mag dan ook geconcludeerd worden dat 2009 voor de eikelmuisen van het Savelsbos een vruchtbaar jaar was en dat de weg omhoog is ingezet.

Houtsnip in de tuin!

“Heeft u een rommelige vogelvriendelijke tuin? Dan heeft u kans om dit najaar in de tuin een houtsnip aan te treffen. De houtsnip leeft doorgaans een verborgen leven en komt vooral 's nachts en in de schemering tevoorschijn. Tijdens de trek worden houtsnippen ook wel in de bebouwde kom waargenomen. Ook wanneer er veel sneeuw ligt, verlaten sommige houtsnippen de bosgebieden en dwalen dan door het land. Bij het Servicecentrum van Vogelbescherming Nederland komen in deze tijd van het jaar regelmatig meldingen van raamslachtoffers binnen. Wanneer de vogel gewond is, kan deze naar een vogelopvang zoals Natuurhulpcentrum Opgrimbie (B), worden gebracht. Dode vogels kunt u melden op www.sovon.nl.”

Houtsnip.

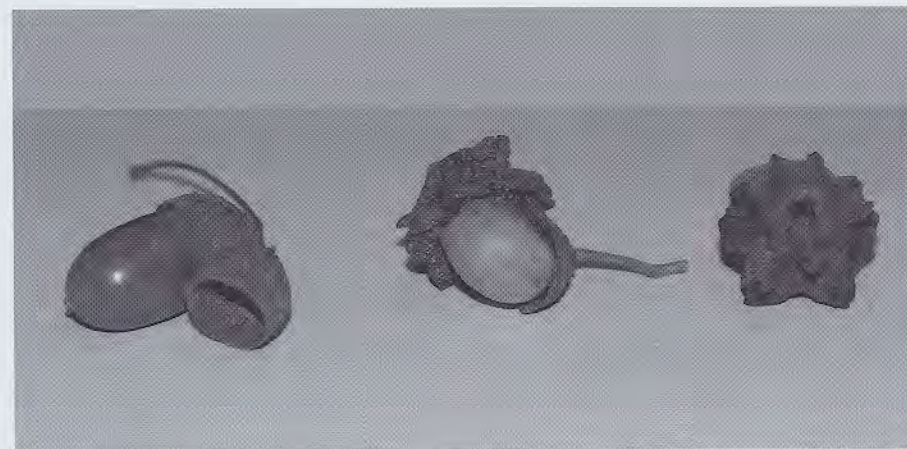
Dit min of meer theoretisch verhaaltje was te lezen in de laatste nieuwsbrief van Vogelbescherming Nederland. Theorie en praktijk behoren dicht bij elkaar te liggen, zo ook dit keer. Op 4 januari 2009 werd ik door Loek Mingels getipt dat er bij de familie Blink in de Piusstraat een dode vogel lag, een snipachtige en waarschijnlijk een houtsnip. Dit laatste bleek te kloppen. De snip was helaas in volle vaart tegen een spiegellend raam gevlogen met een gebroken nek als gevolg. Dat houtsnippen op zoek naar voedsel het bos verlaten, blijkt dus te kloppen.

Hub. Reumers

Knoppergal (andricus quercuscalicis)

Tijdens het spelen met de peuters op de buitenspeelplaats van de peuterspeelzaal, vond ik dit jaar wel zeer raar gevormde eikels. Ik bekeek een eikel eens goed en zag dat hij geheel vergroeid was. Ik had wel eens vaker een vergroeiing bij een blad van een eikenboom gezien, veroorzaakt door een galwesp.

Na wat speurwerk op internet kwam ik erachter dat het nu om de knoppergal ging, een galwesp met wel een zeer merkwaardige levenscyclus. Deze knoppergallen kunnen alleen dan ontstaan als er in de buurt van de zomereik een moseik staat. In de knoppergal zit een larve, waaruit zich een geslachtloos vrouwtje ontwikkelt. Dit vrouwtje legt onbevuchte eitjes op de meeldraden van de bloemen van een moseik. Hieruit komen

Links de gewone eikel in de dop, midden de vergroeide eikel met knoppergal en rechts alleen de knoppergal waarin de larve zich ontwikkelt.

zowel mannetjes als vrouwtjes, waarvan de vrouwtjes bevruchte eitjes leggen op het napje van de eikel. De knoppergal is eerst groen en kleverig, later wordt de gal bruin en valt af.

Sommige jaren zijn er veel knoppergallen, in 2001 en 2003 stonden ze zelfs in de 'Insecten Top Tien'. De knoppergal is in onze streken nog niet zo lang bekend. Dat de gal terrein wint kan het gevolg zijn van klimaatverandering.

Of 2009 ook een jaar wordt met veel knoppergallen moeten we nog afwachten, maar ik heb nog nooit zoveel knoppergallen bij verschillende zomereiken gezien.

Ina van de Weerd-Roosen

Van aal en nog get

Op bezoek in Eijsden

De stichting Grueles is op bezoek geweest in Eijsden. Stan Spauwen, erkend Eijsdenoloog, heeft de medewerkers van Grueles op vrijdagavond 6 november door Eijsden geloodst en deed dat met verve. Het was geen gemakkelijke opdracht omdat de groep uit meer dan 50 personen van Grueles bestond. Voor Stan bleek dit echter een uitdaging. Hij liet de mooiste plekjes van Eijsden zien, waarbij opviel dat er veel verschillen zijn tussen Gronsveld, Rijckholt en Eijsden, maar toch ook frappant veel overeenkomsten.

Op diverse hoeken en markante plekken vertelde Stan over de historische feiten, zijn persoonlijke belevenissen, en hij droeg passende gedichten voor van eigen makelij. Vooral deze gedichten, die met humor doorspekt waren, hielden de groep bij de les. Ondanks de gure oostenwind

sneden de gedichten in het hart. Zij waren voor iedereen erg herkenbaar. Stan stond niet alleen stil bij het Eijsden uit de vorige eeuw maar had ook oog voor de problemen van het huidige Eijsden. En ook hier was het weer gemakkelijk een parallel te trekken met Gronsveld.

De aanvankelijk uitgetrokken tijd van anderhalf uur liep daardoor uit tot bijna drie uur. Niemand van de aanwezigen had daar moeite mee, ook al ging het uiteindelijk van 'de drinktijd' af.

Het is niet gebruikelijk om in Grueles gedichten in andere dialecten af te drukken. Als dank aan Stan maken we voor één keer een uitzondering met het gedicht dat bij het Ursulinenklooster (het huidige gemeentehuis van Eijsden) werd voorgedragen.

Uit "begijneruuëk" (Stan Spauwen)

"En de zier appaörte ruuëk van 't begijnkloëster oe ich 8 jaor missendeenderke waor.

Mir besjpeurde dao 'n mingeling van de ruuëk van sjpruutsjes oet de kloesjterkuuëke mit goojekaope wierook en koèperpoets.

Doer kroempgegreujde soeurkes veul te diks en veul te diek op de hoengderde meters trappleuning gevriëve.

D'n architect van 't kloesjter haw d'r netuurlik geng rêkening mit gehaawe dat vier missendeenderkes vlak vuur v'r op moese vuur de mis of 't lof waol 's nao 't huiske moese. Ien 't gaans begijnkloesjter gène piesbak te bekinne.

De moer boete bie de sakkresjtij roëk daan aoch pinnetraant nao piesloch, de risse loch van oes jong jonges meh ouch zoe mingde iech te kenne ruuke, de belëege piesloch van de deensdoonde paoters.

Miesjtal waor dat ènen van 't kleusjterke van Marianhill, dat ien voëgelvluch 250 meter, meh aoch 'nne gaanse weëreld wijjer laoch es 't begijnkloesjter."

Frans van de Weerd

Kên d'r hön nog

Sjarel Jaspars

Dikwijls gaat "Kên d'r hön nog?" over dorpsgenoten die 60, 70 of 80 jaar geleden op hun markantst waren. Ze werden dus geboren in de 19^e eeuw. Voor veel lezers van Grueles is die periode een ver-van-mijn-bedshow. Dat is goed, want zo leren we van die artikelen niet alleen iets over onze 'voorouders', maar ook iets over de tijd waarin ze leefden. De hoofdrolspeler in dit artikel werd geboren in de 20^e eeuw en deze 'opvallende' Gronsveldenaar kan ik me, en velen met mij, nog levendig voor de geest halen. Wonderbaarlijk genoeg is er in Grueles nooit een artikel over hem geschreven, vandaar dat ik de pen ter hand neem en het leven van Sjarel Jaspars in de komende bladzijdes de revue zal laten passeren.

Charel Maria Hubert (Sjarel) Jaspars werd in Gronsveld geboren op 15 juni 1908, als tiende loot in het gezin van Egidius Hubertus (Giéleske) Jaspars, geboren 31 mei 1861 in Cadier & Keer en Maria Cornelia Elisabeth (Nële) Schrijnemaekers (van de Kyzer), geboren in Gronsveld op 7 september 1865. Als Sjarel het tiende kind was, gingen hem vanzelfsprekend negen broers en/of zussen voor: Marie (1890), Bèr (1891), Lena (1892), Gilles (1895), Victor (1897), Zjeng (1898), Berb (1902),

Rond 1914 v.l.n.r. Sjarel, Nèle, Lena, Sjeng bij de Brabantse kachel.

Liza (1904) en Vic (1907). Begin daar maar eens Pampers voor aan te slepen... Twee kinderen uit dit gezin overleden op relatief jonge leeftijd: Victor werd slechts vier jaar en Lena overleed in 1918 op haar 26e aan de Spaanse griep. De andere kinderen zouden veel hogere leeftijden bereiken. Vader Giéleske was klerk bij notaris Brouwers (huidige Huize Dennenlust) en stond o.a. bekend om zijn prachtig handschrift; een eigenschap of vaardigheid die hij zijn zoon Sjarel absoluut heeft meegegeven. Het woonhuis van het gezin Jaspars was gelegen aan de Dorpsstraat 92, thans Rijksweg 77, 79 en 81.

Sjarel leed vanaf zijn tweede levensjaar aan kinderverlamming aan zijn rechterbeen. Op jonge leeftijd moest hij naar het ziekenhuis in Aken, waar hij door de geleerden werd onderzocht. Eén van die professoren in Aken bepaalde dat Sjarel geholpen kon worden: zijn knieschijf zou verwijderd worden, zijn rechterenkel gefixeerd en zo zou de kleine Sjarel, weliswaar met een stijf rechterbeen en een kruk, toch mobiel zijn. Op latere leeftijd zou hij zelfs leren fietsen (op een unieke fiets met één pedaal aan de linkerkant, voorzien van een voetriempje dat gemaakt was van elektriciteitsdraad), en autorijden (in zijn beroemde Daf 33 Variomatic).

Sjarel doorliep de lagere school in Gronsveld zonder veel tamtam. En als er wel iemand tamtam maakte, dan had Sjarel een geducht wapen bij de hand om zijn 'belager' te kalmeren: zijn kruk. Heel vaak heeft hij de kruk niet als slaghout hoeven te gebruiken; zijn schoolgenoten keken wel uit. Na de lagere school, rond 1920, ging hij naar het Collège St.-Hadelin in Visé. Dit was een kostschool en Sjarel was hier dus intern. In het weekend kwam hij naar huis. De reis van en naar school ondernam hij met de trein. U zult begrijpen dat hij op school in Visé een aardig woordje Frans leerde spreken. In 1924, toen hij 16 was, keerde Sjarel terug naar Gronsveld, waar hij zich steeds meer ging toeleggen op het 'Groésels', zo zou uit zijn latere leven blijken.

Uiteraard werd er in die kinderjaren regelmatig 'biérke geheld' (kwajongensstreken uithalen). Zoals u nog niet zo lang geleden in Grueles heeft kunnen lezen, werd het oppervlaktewater via zogenaamde waterlopen afgevoerd. Zo liep er een waterloop onder de Rijksweg door vanaf de Veldsteeg (hoek Rijksweg-Holegracht) naar de Putsteeg (hoek Rijksweg-Stationstraat). Kinderen gebruikten deze waterloop als speeltuin en als sluipeggetje, maar dat mocht natuurlijk niet. Ook Sjarel en zijn broers waren hier regelmatig aan het ravotten. Zo kwam het voor dat

Rond 1927. Tweede van links met kar Sjarel (tweede rechts Jozef Pinckaers).

Rond 1930. Gilles, Sjarel, Vic, Zjeng, gebroederlijk in de tuin van het ouderlijk huis.

Vic als eerste de waterloop indook, met Sjarel en de anderen achter zich aan. Bij de uitgang aan de Pötsjtèg stak Vic zijn hoofd uit het riool en keek recht in de ogen van ... Nële. Vic wilde natuurlijk terug de waterloop in om zijn moeder te ontlopen, maar kon niet terug omdat Sjarel hem tegenhield. Vic kreeg enkele tikken, Sjarel vluchtte aan de andere kant de waterloop uit, snelde naar huis en zette zich op het stoepje. En als Vic dan probeerde: 'Meh Sjarel wäor oüch debié...', kreeg hij dubbel slaag, want moeder zag Sjarel op de stoep zitten: "De lûigs, Sjarel zit dao!" Wellicht dat daar de corrigerende tik ontstaan is, waar tegenwoordig zoveel ophef over gemaakt wordt. Sjarel werd geregeld gespaard, waarschijnlijk vanwege zijn handicap. Vic wist het later mooi te verwoorden, wanneer hij tegen Sjarel zei: "Ich heb de sjlèg van dich krègè!"

Maar het liep niet altijd goed af voor Sjarel. Zo wilden Nële en Giéleske een Mariagrot bouwen achter op de koer. Sjarel, Vic en Zjeng zouden helpen. Om dit grotje te bouwen hadden ze natuurlijk stenen nodig. Die zouden de drie jongens wel even bij elkaar zoeken 'iën de bos'. Met de 'honsker' trokken ze vol goede moed 'd'n Êckelderbérg' op. Al spoedig hadden ze de kar vol met vuurstenen (silex). Dus trokken ze terug naar het dorp. Pa zou trots zijn! Maar door het gewicht rolde de kar wel erg hard. Dus opperde een van de drie het idee om een touw aan de kar te

bevestigen om zo de kar 'aan te houden'. Sjarel zou het touw bemannen. Het leek hem nog een beter idee om, met het touw in zijn handen, op een ijzeren plaat achter de kar te gaan zitten. Dan hoefde hij niet zo ver te lopen. Bovendien zou de plaat meer wrijving opleveren en zo de kar nog meer afremmen. Sjarel nam plaats op de plaat. En toen gebeurde wat u al vier regels ziet aankomen: de ijzeren plaat werd door de wrijving gloeiend heet. Sjarel verbrandde zijn kont en sprong met een schreeuw van de plaat af. De kar kreeg plots veel meer vaart, en Vic, die voor de kar liep, hield het niet meer. De kar, de stenen en Vic belandden uiteraard 'iën de graof'. Het grotje is er toch gekomen, maar de jongens zullen er niet met veel plezier aan teruggedacht hebben.

1934 Staand v.l.n.r. Liza Jaspars, Sjarel, Berb Jaspars (Dassen). Zittend v.l.n.r. Lientje Jaspars, May Roosen (Jaspars), Nële Schrijnemaekers (Jaspars), Mariëtte Manderveld, Bèr Dassen, Corry Dassen (Nelissen).

Op 12 augustus 1938 overleed moeder Nële. In dat jaar, na het overlijden van 'môjjer', betrokken Berb en haar man, Bèr Dassen, het ouderlijk huis van Nële en Giéleske. De laatste wens van Nële was het verzoek aan Berb om, zolang als dat nodig mocht zijn, de zorg voor Sjarel (die toen 30 was) op zich te nemen: "Zörg vuur de joüng." Uiteraard honoreerden Berb en Bèr dit verzoek. Zij namen ook de zorg voor Giéleske op zich. Hij stierf op 6 januari 1940. Sjarel bleef de rest van zijn leven wonen in

het huis aan de Rijksweg 77. De andere broers en zussen hadden het nest inmiddels verlaten. Maar heel rustig was het niet aan de Rijksweg: Berb en Bèr kregen tussen 1934 en 1942 acht kinderen. Pampers... En nonk Sjarel, die hoorde bij het gezin, zoals 'gooj sop' bij de kermis hoort.

Natuurlijk moest er ook gewerkt worden. In de jaren '30 ging Sjarel werken bij Sampermans Autobanden Maastricht, destijds een begrip in Zuid-Limburg. Hier werkte hij als monteur. Zijn specialiteit was het zogenaamde 'vulkaniseren'. Dit was een techniek om banden te plakken met hete rubber. De baas, Sampermans zelf, zag dat Sjarel elke dag met zijn fietsje uit Gronsveld kwam 'kretse'. Sampermans ging regelmatig naar Amerika voor zaken en had daar scooters gezien. Zo'n scootertje leek hem ideaal voor Sjarel. Sampermans beloofde dat hij hem na een volgend bezoek aan de Verenigde Staten een scooter zou meebrengen. Blijkbaar stonden baas en werknemer op goede voet met elkaar, dus zo gezegd, zo gedaan. Rond 1939 kreeg Sjarel van zijn werkgever een Salisbury Motor Glide uit

1937. Sampermans nam overigens twee van deze scooters mee uit Amerika. Wellicht dat hij zelf ook gecharmeerd was van de tweewieler. Sjarel werkte tot het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog bij Sampermans. In die periode probeerde hij wat bij te verdienen door fietsbanden te plakken. Als hij weinig te doen had, knutselde hij rubber balletjes van reepjes fietsband voor de kinderen.

Tijdens de oorlog werd de scooter verstopt uit angst dat het ding geconfisqueerd zou worden door

1946 Met Jo Dassen op de Salisbury.

1955. Sjarel verkleed als maagd, "klaar om aan de processie deel te nemen". Rechts Mène Dassen (Brouwers).

Rond 1955. Sjarel met zijn vrouwelijke collega's van de Veiling. Links Ria Hayen (Smets), rechts Miet Waber (Nijsten). De medaille is overigens geen Koninklijke onderscheiding.

de Duitsers. Dat betekende voor Sjarel dat de één-pedaal-fiets weer van stal gehaald moest worden. Tijdens luchtalarm moest het hele gezin de kelder in. Aangezien Sjarel op het rechte stuk niet de snelste was, arriveerde hij meestal als laatste bij de keldertrap. Maar de trap op en af ging hij op één been sneller dan menigeen op twee benen. Apart om te vermelden daarbij is, dat hij erg trots was op zijn gezonde voet. Toen na vier jaren de bevrijding daar was, ging bij Bèr Dassen de telefoon. Van Withuis werd gebeld dat de bevrijders bij de grens stonden. Sjarel en Bèr haalden de scooter te voorschijn, Sjarel zou een stuk de Rijksweg op en af zijn afgereden, terwijl hij riep: 'V'r zien bevryd!' Bèrke Hofman stond op dat moment met een trompet op straat de bevrijding te vieren.

1966. Bij het huwelijk van Zjaak Heijnen en Gidia Dassen. V.l.n.r. Bèr, Gilles, Marie, Zjeng, Berb, Vic, Lisa, Sjarel.

In huize Dassen moeten zich destijds heel wat hilarische taferelen hebben afgespeeld. Aan tafel zaten Bèr en Berb, acht (later negen) kinderen, Katrien (de dienstmaagd), Liza (soms) en Sjarel. Een drukte van jewelste dus. Iedereen aan tafel moest gehoorzamen en op gepaste momenten zwijgen. Gebeurde dit niet, dan moest Berb zo nu en dan de

corrigerende tik uitdelen (met een lepel, of wat op dat moment voorhanden was). Dat had ze natuurlijk bij Nèle gezien. Sjarel wilde nog wel eens iets zeggen of doen om de boel 'aterèn te zitte'. Na het eten werd de Rozenkrans gebeden. Sjarel lag dan in zijn fauteuil, met de handen over elkaar op zijn buik. Bij de woorden 'Geef ons heden ons dagelijks brood' kwam het meer dan eens voor dat Sjarel zijn eigen draai aan het gebed gaf en doodserieus toevoegde (alsof het bij het gebed hoorde): 'En soondes e kréntemikske...' De kinderen lagen natuurlijk dubbel, maar Berb was 'gesjagkerneerd'. Of hij verstoorde het gebed door de woorden 'Heilige Maria' met veel gevoel voor drama tot in den treure te herhalen. Er doet zelfs een anekdote de ronde dat Sjarel tijdens het hoogtepunt van het gebed (wederom met zijn ogen dicht, liggend in zijn fauteuil) 'nne póep leet'. Dan was het hek natuurlijk helemaal van de dam. Gelukkig konden Bèr en Berb er toch wel mee lachen.

1981. Bij Berb en Bèr in de keuken. Staand v.l.n.r. Maria Doyen (Dassen), Ini Dassen (Vaessens), Bea Heijnen, Bèr Dassen, Jo Dassen, Mieke Dassen (Pinckaers), Laurent Peeters. Zittend v.l.n.r. Rina Dassen (Peeters), Mascha Vaessens (Hacquier), William Vaessens, Maarten Heijnen, Sjarel, Berb, Mathieu Pinckaers.

Na de oorlog ging Sjarel, hij was inmiddels 37, als administrateur werken bij de Coöperatieve Veiling in Gronsveld. Hier werkte hij tot de fusie in 1960. Om naar de veiling te gaan schafte hij een Berini brommer aan. Dit brommertje had, net als de Solex, het motortje op het voorwiel. Sjarel gebruikte de brommer niet alleen om naar zijn werk te rijden, in het voorjaar reed hij er ook mee het bos in om 'merûile te zeuke'. Wanneer hij de eerste morielje van het seizoen gevonden had, snelde hij naar het dorp om zijn vondst te laten zien. Vol trots ging hij het eerste café in om de lekkernij aan zijn vrienden te tonen. Daar had hij toch weer de lachers op zijn hand, want de morielje, die hij bewaarde in een lucifersdoosje, was niet groter dan een speldenknop. En zo ging hij dan de cafés af. Hij heeft ook een keer morieljes gezocht met een rood emmertje. Hij was zo ijverig en geconcentreerd aan het zoeken, dat hij niet doorhad dat hij met zijn rode emmertje in een wei waar een stier in stond, beland was. U en ik hebben waarschijnlijk nog nooit iemand die zo slecht ter been is, zo snel over het prikkeldraad zien springen.

Toch was hij vaak de eerste in het seizoen die de zeldzame paddenstoel vond. Als iemand hem vroeg waar hij die morieljes toch vond, antwoordde hij steevast: "Op Öllese-böllese!" En daar moest je het dan maar mee doen. Na zijn baan bij de veiling stopte Sjarel met werken. Hij haalde op latere leeftijd zijn rijbewijs (rond zijn 50^e) en schafte het voertuig aan, waar de meeste mensen hem in het dorp aan herkenden: de Daf 33, oftewel de Daffodil. Hij hield er, door zijn handicap, een aparte en soms levensgevaarlijke rijstijl op na: hij gaf gas met rechts en remde met links. Die coördinatie verliep niet altijd goed, vandaar dat levensgevaarlijke...

Toen Sjarel gestopt was met werken, had hij meer tijd om zich op de dingen toe te leggen die hem de status van 'dorpsfiguur' hebben opgeleverd. Zo was hij een van de oprichters van carnavalsvereniging De Zweitlanceers in 1959. Bij Jean Houten in het café zaten o.a. Bèr Smets, Bèr Goessen, Frans Spauwen, burgemeester Emile Smeets en Sjarel bij elkaar. Toen werd het idee geopperd om een carnavalsraad op te richten. Ze waren vijfeneenhalve man sterk (Sjarel noemde zichzelf de halve), te weinig dus voor een Raad van Elf. Daarop hadden ze bedacht dat ze eerst met hun zessen (5,5) het café binnen zouden komen, dan meteen door de achterdeur naar buiten zouden gaan, en vervolgens opnieuw hun entree te maken, zodat ze toch met elven leken. Inventief waren ze toen al. Sjarel hielp ook bij het schrijven van teksten voor de 'buut'.

Rond 1955. Carnaval. De Baog Gerards en Sjarel. Op de fiets de tekst: "Ich klatter neet mie." Klatteren had te maken met het invoeren van spatborden. Op deze fiets zit wél een pedaal aan de rechterkant.

1959. De begintijd van de Zweitlanceers. Sjarel decoreert politieagent Claessens. In het midden, met sigaar, Zjeng Jacobs.

Bovendien was Sjarel begin jaren 60 betrokken bij de voetbalclub RKSCG. Hij kon weliswaar niet voetballen, maar hij vervulde regelmatig de rol van grensrechter. Een van de uitwedstrijden werd gespeeld tegen Noorbeek. Het derde elftal, de mannen van d'n Dré (Dré van Klëur was de aanvoerder / keeper) moesten zich omkleden in café Panorama in Noorbeek. Van daaruit moesten ze lopen naar Bergenhuizen, waar de wedstrijd gespeeld zou worden. Sjarel zou vlaggen, maar geraakte met zijn Daf, die hij toen had, niet op tijd in Bergenhuizen. Toen hij aankwam, floot de scheidsrechter net de eerste helft af. Sjarel ging toch aan de zijkant van het veld staan en vlagde er vrolijk op los, terwijl spelers en scheidsrechter al van het veld vertrokken waren. Ook schreef hij de tekst voor het kampioenslied voor datzelfde elftal. Vanaf dat moment is hij zich op het schrijven gaan toeleggen.

Zijn inspiratie vond hij vooral in het 'Toevluchtsoord der Zondaren'. Dit was een keet op een stuk land van Marie van Caldenborgh, waar nu de wijk 'Aon 't Beeldsje' ligt. Deze keet werd door Sjarel, Bèr Goessen, Zjèun Mingels en anderen 'gekraakt'. Het keetje was volledig overwoerd door bruidssluijer, zodat vanaf de straat alleen een groene bol zichtbaar was. Binnen stonden wat stoelen, een kachel en er hingen wat

In het 'Toevluchtsoord der Zondaren' V.l.n.r. Bèr Goessen, Piet van Oostrom, Lambert Bouchoms, Sjarel.

Aon 't Beeldsje.

Sjarel tijdens zijn 75e verjaardag. De lolbroek aan tafel met Berb, Bèr Dassen en Liza.

Met de Daf 33.

Dorpsoudste als vraagbaak voor de sectie foto. Sjarel met Jean Devue bij het Toevluchtsoord der Zondaren.

schilderijen. Boven de deur hadden de 'krakers' een bord met de tekst 'Toevluchtsoord der Zondaren' gehangen. Hier werden heel wat uren doorgebracht door de heren en soms Lies van Caldenborgh. Er werd, onder het genot van 'n dröpke en een sigaret, gepraat, sterke verhalen werden verteld, moppen getapt, er werd geschaakt (een andere hobby van Sjarel) en natuurlijk ook 'geknoëterd'. Bij dit toevluchtsoord bouwden de 'bewoners' ook 't Beeldsje, het grotje met het Mariabeeld, waar de huidige buurt naar genoemd is. Sjarel onderhield overigens ook het kapelletje en de wegekruisen rond Gronsveld en Rijckholt.

En nog had hij tijd over. Sjarel was actief binnen de toneelvereniging bij Zjang Mingels (nu De Grenedeer). Niet als toneelspeler, maar als souffleur. Op een avond werd het stuk Jeanne d'Arc opgevoerd en zoals u weet eindigde Jeanne op de brandstapel. Om de brandstapel op het toneel realistisch na te bootsen, werd Bengaals vuur gebruikt. Sjarel moest dit vanuit zijn 'souffleurskist' op het toneel strooien. Om het dramatische effect te versterken, dacht Sjarel er goed aan te doen, om royaal met het brandbare poeder te strooien. In zijn enthousiasme had Sjarel vergeten dat de kist niet van binnenuit geopend kon worden, en hij schrok dus toen de vlammen wel erg dichtbij kwamen. Op wat verschroeide wenkbrauwen na, hield Sjarel niets ernstigs aan deze voorstelling over.

Hij was betrokken bij het samenstellen van de Diksjenèr, hij is op onnavolgbare wijze te horen op de Gronsveldse elpee 'Ich wèit nog good' en heel wat bekende Gronsveldse poëzie is van zijn hand. Als u enkele scabreuze Gronsveldse woorden aan uw vocabulaire wilt toevoegen, moet u eens naar die plaat luisteren of enkele teksten van Sjarel lezen. Hij schreef o.a. de mooie gedichten 'D'n toën' (over de kerktoren) en 'D'n Èivellige' (over een koppig man). Hij was bij de stichting Veldeke en hij droeg zijn gedichten voor op de Radio Omroep Zuid. Bij Gruelès was hij in de beginjaren bij de sectie Foto. Hij verzorgde met Zjèun Mingels de zang tijdens de processie, toen er herrie was in het zangkoor. Bovendien had hij hart voor harmonie en schutterij. Hij dronk graag een dröpke en rookte graag een sigaret. Hij was een allemansvriend, een aimabel man, een lobbès, een grapjas, maar bovenal was hij dol op kinderen. Hij leerde mij in het 'Toevluchtsoord der Zondaren' de grondbeginselen van het schaken en het bespelen van een 'meziékske'. Ik vond het geweldig als hij me soms met de gifgroene of Barbapapa-paarse Daf naar het schoolplein bracht. Dan stopte hij en liet hij de

claxon (die klonk als een hese koe) een hele tijd klinken. De kinderen stormden op de Daf af en Sjarel was in zijn element. Op mooie zomervonden zat hij voor de autogarage van Jo Dassen in de Mgr. Willigersstraat in een stoel. Ik draaide, als menneke, als een bezetene rondjes om de benzinepompen met mijn fietsje. Als ik dan met een knalrood hoofd bij noonk Sjarel stopte om te horen of ik het goed deed, knikte hij tevreden vanonder zijn strohoedje en zei alleen: "Nog ens!" Hij klaagde zelden over zijn handicap, hij was een dankbaar en tevreden man.

Sjarel Jaspars overleed op 13 juli 1983 in het St.-Annadalziekenhuis aan een maagbloeding. Hij bereikte de leeftijd van 75 jaar. Na zijn overlijden verscheen een artikel ter nagedachtenis aan Sjarel in de krant De Limburger. Het is niet netjes om plagiaat te plegen, maar de slotzin van dat artikel is zo treffend, dat ik ze ook als slotzin van deze 'Kèn d'r hön nog?' laat fungeren: "Omdat hij schreef, zal Sjarel Jaspars nooit meer zwijgen."

Maarten Heijnen

Rectificaties

Bij de foto op bladzijde 139 uit het vorige nummer. Marcel van den Boorn liet ons weten dat pastoor Grubben in 1947 werd geïnstalleerd.

Volgens Juul van de Berg is de persoon op bladzijde 140 die de burgemeester een hand schudt zijn opa Juul van de Berg.

Leon Doyen wist dat de persoon links van burgemeester Smeets, op bladzijde 142, Harie Dupont is.

Rubriek en artikel	afl.	blz.
Dialect		
D'n hoond van Hajke	1	4
Proonk-broonk	2	61
Karaoke	3	105
'ne Witte Kiësmis	4	153
Foto		
-	1	31
-	2	64
-	3	111
-	4	170
Geziën		
John Jacobs en Gerda Speerstra, Rijksweg 208	1	35
Eddy en Lène Jacobs, Rijksweg 118	2	68
Theo, Mia en Willy van Wel, Rijksweg 67	3	116
Jeroen en Davina Hacquier, Harmonieweg 3	4	174
Historie		
Het schippersinternaat Sint-Nicolaas in Rijckholt	1	16
Een opmerkelijk huwelijkscontract uit 1382	2	81
Het zusterskloosters van Rijckholt, deel 1	3	118
Het zusterskloosters van Rijckholt, deel 2	4	161
Kên d'r hön nog?		
Zjeng Goessens (van Eudem)	1	43
Bèr Hollanders	2	91
Emile Smeets	3	138
Sjarel Jaspars	4	185

Rubriek en artikel	afl.	blz.
Natuur		
Bijzondere eiken	1	6
Paddentrek	1	12
Opschoonactie	1	15
De opmars van de eekhoorn	2	70
Vogelexcursies na 25 jaar ten einde	3	130
Loslopende honden slaan weer toe	3	136
Rariteiten	4	176
Omslag en titelpagina		
Monument vuursteenmijn	1	1
Gedenksteen Sjötte	2	57
Oorlogs- en bevrijdingsmonument	3	101
De Grenedeer	4	149
Streekmuseum		
Nieuwe loods	1	37
Nieuwe loods	2	77
Onthulling pomp bij Juliana-eik	2	77
De kar	2	79
Nieuwe Loods	3	109
Nieuw huisvesting	4	156
Keenderdäog 2009	4	157
Van aal en nog get		
Carnaval	1	41
Grueles op bezoek in Eijsden	4	183

Copyright Stichting Grueles.

Abonnementen-administratie: Brikkenoven 1, 6247 BG Gronsveld. tel. 043 - 4083288.
Secretariaat: Rijksweg 92, 6247 AK Gronsveld. tel. 043 - 4082880. Internet: www.grueles.nl
U kunt zich abonneren op ons tijdschrift door € 13,50 over te maken op Rabobank,
rek.nr. 11.75.15.000 of ING 2535375 t.n.v. Stichting Grueles. Losse nummers € 4,-.